

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
אגף תבו"ר
הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה אדם וסביבה"

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקוויות למידה והפרעת קשב

י"ח בשבט תשפ"ה
16 בפברואר, 2025

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב במקצועות רבי מלל

במקצוע "גאוגרפיה אדם וסביבה" שנת הלימודים תשפ"ה

התהליכים הנוגעים בהיבטים השונים בטיפול בתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב מצריכים התערבות וסיוע בתהליכי למידה, והם ביטוי לעידן שבו ההתערבות, הטיפול וההתקדמות של התלמיד קודמים לשימוש בהתאמות בדרכי היבחנות. לשם כך נדרשת התארגנות מערכתית ועבודת צוות סדירה בכל הקשור לטיפול בתלמידים אלו.

היערכות, בדיקה ובקרה לקראת בחינות הבגרות (יש להתעדכן מידי שנה בחוזר הנהלים של אגף לקוויות למידה):

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב נועדו לפצות על קשיים ממקור נוירולוגי, הגורמים להפרעת למידה שאינה מאפשרת את הבעת הידע הקיים. ההתאמות מאפשרות לתלמידים אלו לעקוף את תחומי הקושי ללא המגבלות הנובעות מהלקות ולתת ביטוי הולם לידע שרכשו. יחד עם זאת, אם אובחנה אצל התלמיד לקות למידה, אין משתמע בהכרח, כי קיימת הפרעת למידה. מרבית התלמידים יצליחו ללמוד ולהתקדם ולהביע את ידיעותיהם בעזרת האסטרטגיות ודרכי פיצוי שרכשו ולא יזדקקו לשימוש בהתאמות בדרכי היבחנות.

כאשר המורה מזהה פערים בין הידע שהתלמיד רכש לבין יכולתו לבטא את הידע, חשוב לקיים היוועצות בצוות המקצועי ולתכנן עבור התלמיד תכנית התערבות שתאפשר למידה עצמאית באמצעות הקניית אסטרטגיות למידה, ארגון ותכנון.

אם לאחר ההתערבות שינון והתנסות עדיין עולה שאלה בדבר נחיצות ההתאמות בדרכי היבחנות, ניתן לבדוק זאת לאחר שקיימת הסכמה בצוות כי:

- קיים ידע בתחום הדעת
- השערת הצוות היא כי אין מקור אחר המעכב את הבעת הידע
- זוהו נקודות החוזק ואין בהם בכדי לסייע לתלמיד לעקוף את הקושי בהבעת הידע
- התלמיד עבר התערבות הכוללת משוב ובקרה ועדיין אינו מצליח להביע את ידיעותיו
- מבחן ללא התאמות אינו מאפשר את הבעת הידע

בעת הדיון בנחיצות התאמות (בסמכות ועדה בית ספרית/ ועדה מחוזית/ בתכנית "מלקוויות ללמידה"), יש לזכור כי קיימת שונות טבעית ביכולות ובהישגים של התלמידים. על פי הספרות המקצועית, התפלגות התלמידים עם לקוויות למידה או הפרעת קשב נעה בין 5%-15%. חלק מתלמידים אלה יסתדרו ללא התאמות בדרכי היבחנות, מרביתם יסתפקו בהתאמות שבסמכות בית הספר ורק מקרים בודדים יזדקקו להתאמות ברמה גבוהה יותר.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
אגף תבו"ר
הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה אדם וסביבה"

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקוויות למידה והפרעת קשב

תפקיד המורה ודרכי התערבות לפני הגשת בקשה לדיון בהתאמות בדרכי היבחנות:

מומלץ כי הצוות החינוכי בבית הספר יקבל החלטות בעניין תלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב, כשהחלטות אלה נשענות בראש ובראשונה על חוות דעת מקצועית של מורי בית הספר ונתמכות על ידי אבחון ולא להיפך. האבחון הוא חלק ממכלול הערכת התפקוד והביצוע של התלמיד, הנבדק לגבי נחיצות ההתאמות.

לקראת ההגשה לוועדה מחוזית להתאמות בדרכי היבחנות או המלצה להתאמות בדרכי היבחנות, המורה יכתוב את חוות דעתו העולה מתפקוד התלמיד בכיתה ומבדיקת המבחנים ויחליט אם קיימת נחיצות בהגשת הבקשה לדיון הוועדה המחוזית. אם הוחלט להגיש את הבקשה יש לגבות ולתעד בדוגמאות מעבודות וממבחנים של התלמיד.

"מלקוויות ללמידה" התכנית המערכתית לאיתור וטיפול בתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב

התכנית מלקוויות ללמידה הינה תכנית מערכתית כוללת בחטיבות הביניים, המוסיפה נדבך נוסף בהתמקצעות הצוות החינוכי לנושא הטיפול בתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב, אותה מוביל אגף לקוויות למידה בשיתוף האגף לחינוך על יסודי. תכנית זו מדגישה את תהליך העבודה המתמשך עם תלמידים עם קשיים בלמידה/ חשד ללקות למידה והפרעת קשב. התהליך הוא תלת שנתי וכולל: איתור, התערבות ומעקב מתועד. בתום התהליך, הצוות הרב מקצועי של בית הספר מפנה את התלמידים שלגביהם עדיין קיים חשד ללקות למידה משמעותית (הפרעת למידה) לאבחון במערך האבחון (מ"ל) בשפ"ח. בסיום תהליך האבחון, במידת הצורך, יוחלט על מתן זכאות להתאמות בדרכי היבחנות.

המורים המקצועיים הינם דמויות מרכזיות בתכנית זו, ביכולתם לזהות את חוזקותיו וקשייו של התלמיד בתחום הדעת שהם מלמדים, לתת מענה מותאם המקדם את התלמיד לאורך לימודיו בחטיבת הביניים ולעקוב אחר השפעתו באופן מתועד בתיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה) המלווה את התלמידים שאותרו במסגרת התכנית. תהליך זה מאפשר לצוות הרב מקצועי לגבש החלטה מדויקת לגבי תפקודו בתום חטיבת הביניים והצורך להפניה לאבחון.

התוכנית מתקיימת כיום במספר [רשויות ברחבי הארץ](#) ועתידה להתרחב בשנים הקרובות לכל חטיבות הביניים בארץ.

תלמידים ברשויות בהן מתקיימת התכנית "מלקוויות ללמידה", שעברו אבחון במסגרתה, עולים לחטיבה העליונה לאחר שאושרו עבורם התאמות בהיבחנות ולכן אין להגישם לדיון בוועדה המחוזית.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
אגף תבו"ר
הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה אדם וסביבה"

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקוויות למידה והפרעת קשב

התאמות בדרכי היבחנות הקיימות במקצוע "גאוגרפיה אדם וסביבה"

- התאמות המתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה : הארכת זמן, הגדלת שאלון.
- התאמות המתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה, דרך ההצגה, במתן תגובה ובתוכן: השמעת שאלון הבחינה, הקלדת תשובות הבחינה על גבי מחשב, בחינה בעל פה, מבחן מותאם, נוכחות בוחן ניטרלי לתלמיד עיוור צבעים.
- השמעת שאלון הבחינה והקלדה על גבי מחשב באמצעות מערכת ה-iTest - ההקלדה תתבצע באמצעות מחשב, על פי סמלי שאלון, בהתאם להנחיות אגף הבחינות. תלמידים אינטרניים הנבחנים בבחינה בגרסה מתוקשבת יוכלו להקליד על גבי מחשב בשאלון מתוקשב עתיר מדיה 057387. תלמידים הנבחנים בבחינה בגרסת נייר, יוכלו להקליד על גבי מחשב בשאלון מתוקשב 057381.
- לקראת היבחנות במבחן ב-iTest קיימת חשיבות רבה לתרגול ולכן חובה על בית הספר לתרגל עם התלמידים את בחינות התרגול וההדמיה של מט"ח על פי לוח הזמנים שמפרסם אגף הבחינות.

מבחן מותאם

מותאם לתלמידים עם הפרעת למידה הנובעת מלקויות למידה ספציפיות המקשות על התלמיד לענות על המבחן במלואו או הפוגעות באיכות התשובות. שאלון הבחינה של המבחן המותאם נגזר מהשאלון הרגיל וכולל שינויים בכללי המענה כגון הפחתת סעיף או הגדלת בחירה. הבחינה מתבצעת על גבי טופס הבחינה הרגיל המוגש לכלל התלמידים ובאותו חדר. שימו לב! הבחירה בבחינה מותאמת לא תאפשר להפחית מחומר הלימוד לבחינה. לכן, תלמידים שאושרה להם היבחנות במבחנים מותאמים במקצועות רבי מלל על ידי הוועדה המחוזית/במסגרת התכנית "מלקויות ללמידה", ילמדו את כל החומר הנדרש לבחינות הבגרות במהלך השנה.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
אגף תבו"ר
הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה אדם וסביבה"

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקוויות למידה והפרעת קשב

להלן אופן המענה על המבחן מותאם במקצוע "גאוגרפיה אדם וסביבה"*

* בתשפ"ב, בעקבות הקורונה, אופן המענה לתלמיד במבחן מותאם לא חל שינוי אך חוקי המענה מאפשרים יותר בחירה: בפרק הגאוגרפיה של המזרח התיכון ובפרק הנת"ב.

ההתאמות שיאושרו בוועדה (בית ספרית/מחוזית/ערר/ מערך מל"ל שבשפ"ח) עבור התלמיד, יהיו תקפות בהתאם למצוין באישור ובכפוף לנהלי האגף ללקוויות למידה המתעדכנים מידי שנה. תוקף האישור הינו עד תום לימודיו של התלמיד בתיכון ועד גיל 25.

היבחנות במבחני בגרות פנימיים:

בבחינות הבגרות הפנימיות בכיתה י' – ההתייחסות למבחנים הפנימיים ללא שינוי כפי שהיה מקובל עד עתה. ניתן לעשות שימוש בהערכה חלופית על פי שיקול בית הספר.
בבחינות הבגרות הפנימיות בכיתה י"א - עבור תלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב שאושרו להם ההתאמות בוועדה מחוזית - המבחנים הפנימיים יוכלו להתקיים בשני ערוצים: הערכה חלופית או שימוש בהתאמות בדרכי היבחנות בהתאם לנהלים ולאופן הביצוע בבחינות הבגרות החיצוניות.

קישורים:

[נהלים להתאמות בדרכי היבחנות](#)

מסמך "יישום התאמות בדרכי היבחנות בבחינות הבגרות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב" (בשל שינויים שחלו, תקפות המסמך בכפוף לחוזר נהלים האחרון)

[חוברת "מלקוויות ללמידה- התוכנית המערכתית"](#)

[חוברת "מודל התגובה להתערבות"](#)

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
אגף תבו"ר
הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה אדם וסביבה"

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקויות למידה והפרעת קשב

סמל שאלון	היקף יחידות לימוד	המבנה הרגיל של הבחינה	חלוקת הניקוד ללא התאמה	פירוט התאמה	חלוקת הניקוד למבחן מותאם
057381 לתלמידים אינטרניים ולנבחנים אקסטרניים	60% היבחנות חיצוניות : גאוגרפיה של רץ ישראל, המזרח התיכון, נתי"ב	התלמיד יענה על 2 שאלות בגאוגרפיה של ארץ ישראל (אחת מחלק א' ואחת מחלק ב')	36 נקודות (22 נק' – חלק א' + 14 נק' חלק ב')	התלמיד יענה על 2 שאלות בגאוגרפיה של ארץ ישראל (אחת מחלק א' ואחת מחלק ב')	41 נקודות (25 נק' – חלק א' + 16 נק' חלק ב')
או 057387 בחינה עתירת מדיה לתלמידים אינטרניים		התלמיד יענה על 2 שאלות בגאוגרפיה של המזרח התיכון	28 נקודות (14 * 2)	התלמיד יענה על שאלה אחת בגאוגרפיה של המזרח התיכון	20 נקודות (20 * 1)
60%		התלמיד יענה על 3 שאלות בנתי"ב (שאלה ראשונה בפרק זה היא חובה)	36 נקודות (12 * 3)	התלמיד יענה על 3 שאלות בנתי"ב (שאלה ראשונה בפרק זה היא חובה)	39 נקודות (13 * 3)
			סה"כ : 100 נק'		סה"כ : 100 נק'
57282 לנבחנים אקסטרניים	40% היבחנות חיצוניות : הפיתוח והתכנון המרחבי או כדור הארץ והסביבה	הנבחן יבחר באחד משני הנושאים : הפיתוח והתכנון המרחבי או כדור הארץ והסביבה	25 נקודות לכל שאלה	הנבחן יבחר באחד משני הנושאים : הפיתוח והתכנון המרחבי או כדור הארץ והסביבה	33 נק' לכל שאלה. סה"כ 99 נק' + 1 נקודה להתרשמות כללית
40%		ובתוך הנושא שבחר יענה על 4 שאלות מתחום התמחות זה.	סה"כ : 100 נק'	ובתוך הנושא שבחר יענה על 3 שאלות מתחום התמחות זה.	סה"כ : 100 נק'

מדינת ישראל משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
אגף תבו"ר
הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה אדם וסביבה"

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקויות למידה והפרעת קשב